

ผลจากการช่วยเหลือสู่การพัฒนาตัวตนคนพิการ

The Result of Helping for the Disable People Identity Development

วิชัย จันทร์บุญ¹, มณีมัย ทองอยู่²

Wichai Chanboon¹, Maneimai Tongyou²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นหลังจากการช่วยเหลือทางสังคมที่มีต่อคนพิการ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์และตัวตนของคนพิการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มของคนพิการที่ได้รับการช่วยเหลือจากสังคมในมิติของการจ้างงาน จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แนวทางการสัมภาษณ์ แนวทางการสังเกต ผลการวิจัยพบว่า การดำรงชีวิตทางสังคมของคนพิการหลังจากการช่วยเหลือทางสังคมนั้นยังคงไม่สามารถที่จะดำเนินชีวิตอย่างคนทั่วไปในสังคมได้ คนพิการยังไม่ได้รับความเข้าใจและการยอมรับจากสังคมแม้จะมีสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญา หรือมีเอกสารรับรองความรู้ ความสามารถแล้วก็ตาม การดำเนินชีวิตยังต้องพบกับปัญหาไม่เว้นแม้แต่โอกาสความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ความสมบูรณ์ของการมีครอบครัว ยิ่งไปกว่านั้น คนพิการที่ได้รับการจ้างงาน ยังถูกดูหมิ่นว่าเป็นเพียงสัญลักษณ์ของการสร้างความหมายให้กับหน่วยงาน เพื่อดึงดูดชื่อเสียงจากสังคมว่าเป็นหน่วยงานที่ให้โอกาสแก่คนพิการได้มีงานทำ ซึ่งทำให้คนพิการต้องตกอยู่ในสภาพของผู้ที่ถูกช่วยเหลือด้วยความสงสารมากกว่าการเล็งเห็นซึ่งความรู้ความสามารถจากปรากฏการณ์ทั้งหมดนี้ได้สะท้อนให้เห็นว่าคนพิการนั้นยังไม่มีตำแหน่งทางสังคมที่แท้จริง ไร้ตัวตน ไร้การยอมรับที่แท้จริงจากสังคม

คำสำคัญ: การช่วยเหลือ, คนพิการ, อัตลักษณ์

Abstract

This research is qualitative research aims to study the result of helping disabled people identity their development. The qualitative research method was conducted by in-depth interviews among 5 disables people. The findings showed that the social life of the disabled, after the

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
โทรศัพท์: 081-855-0218

² อาจารย์ ประจำสาขาวิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

¹ Ph.D. candidate in sociology, Faculty of Humanities and Social Science, Khon Kaen University,
Mobile : 081-855-0218
E-Mail : khamkam@hotmail.com

² Lecturer, Faculty of Humanities and Social Science, Khon Kaen University

social assistance, is still unable to live with other people in society. Disabled people are not been understood and accepted by society, despite graduation degrees or certifications of knowledge and ability. Moreover, Disabled people fall into the condition of people who have been helped with pity rather than knowledge. All of these phenomena reflect that disabled people will have no social position, no real identity without true social acceptance.

Keywords : helping, disable people, identity

บทนำ

คนพิการนับว่าเป็นบุคคลที่สำคัญของสังคม คนเหล่านี้ได้ทำประโยชน์ให้กับประเทศชาติ และสังคมตามโอกาสและศักยภาพของคนพิการ แต่ก็มีบางส่วนที่อาจเป็นภาระของสังคม โดยไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ จากอดีตที่ผ่านมาคนพิการส่วนใหญ่ยังถูกปล่อยปละละเลย และต้องเผชิญกับปัญหาทัศนคติทางลบของสังคมตลอดมา ทำให้ถูกกักขัง ปิดบัง ซ่อนเร้น ไม่ได้รับการศึกษา ไม่มีอาชีพ ไร้สิทธิขั้นพื้นฐาน เรียกได้ว่าเป็น “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” ซึ่งคนพิการเหล่านี้มักไม่ได้รับการเอาใจใส่จากสังคมเท่าที่ควร (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2542) จนกระทั่งรัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 เพื่อส่งเสริมให้คนพิการได้รับสิทธิในการสงเคราะห์ การพัฒนา และฟื้นฟูสมรรถภาพ ทำให้กลุ่มคนพิการได้รับความสนใจจากสังคมมากขึ้นพร้อมทั้งเปิดโอกาสให้คนพิการได้เข้ามามีส่วนร่วมในสังคมมากขึ้น

จากการศึกษาของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2546) พบว่า ปัญหาของคนพิการไทยนั้นเกิดจากขาดการศึกษาค้นหาสาเหตุ การเฝ้าระวังเกี่ยวกับความพิการอย่างต่อเนื่อง ขาดการให้บริการ การส่งเสริม การพัฒนา และการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการตั้งแต่วัยแรกเกิดจนถึงวัยก่อนเข้าเรียน ขาดโอกาสและความเป็นธรรมในการได้รับการศึกษาทุกระดับ

และทุกระบบ มีกฎหมายที่กีดกัน จำกัดสิทธิและเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ เจตคติต่อความพิการและสังคม และเจตคติของสังคมต่อคนพิการยังไม่เหมาะสม ความไม่พร้อมของบริการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์ การศึกษา อาชีพ และสังคม รวมทั้งบุคลากรที่ทำงานด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพ บริการสาธารณะและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่รัฐเป็นผู้จัดให้ไม่เพียงพอ สำหรับปัญหาและความต้องการของคนพิการในประเทศไทย จากอดีตจนกระทั่งปัจจุบัน พบว่ายังประสบปัญหาและยังมีความต้องการอยู่ ได้แก่ ปัญหาและความต้องการด้านการแพทย์ คนพิการส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่ในเขตชนบทซึ่งขาดโอกาสในการได้รับการดูแลรักษาของแพทย์หรือฟื้นฟูโดยแพทย์เฉพาะด้าน ซึ่งโรคหรือการเจ็บป่วยที่ควรจะได้รับ การรักษาให้หายได้ แต่กลับกลายเป็นสาเหตุทำให้พิการ อาจเป็นเพราะขาดความรู้การศึกษา หรือเพราะเศรษฐกิจไม่เอื้ออำนวยทำให้คนพิการเหล่านี้ขาดโอกาสการเข้ารับการรักษาพยาบาลและไม่สามารถจัดหาเครื่องช่วยความพิการชนิดต่าง ๆ ได้ รวมทั้งปัญหาความต้องการด้านการศึกษา ตามสภาพเขตที่พักอาศัย ส่วนใหญ่คนพิการอยู่ในชนบทมีฐานะยากจน การกระจายบริการด้านการศึกษาพิเศษไปสู่ชนบทได้ไม่ทั่วถึงเพียงพอกับความต้องการด้านการศึกษาของคนพิการ ผู้ปกครองต้องพาเด็กพิการมารับการศึกษาพิเศษในพื้นที่ชุมชนใหญ่ ๆ ที่มีไม่กี่แห่ง คนพิการบางรายที่เรียนร่วมกับเด็กปกติ ต้องเผชิญปัญหาทัศนคติของครูและเพื่อนที่มีต่อเด็กพิการ บางคนประสบปัญหาในเรื่องอาคารสถานที่สำหรับ

เด็กพิการ แชน ขา และปัญหาการไม่เข้าใจในบทเรียนของเด็กพิการทางสายตา เด็กพิการทางการได้ยินและสื่อความหมาย เป็นต้น และปัญหาความต้องการทางสังคมและการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม สังคมยังไม่พร้อมที่เปิดโอกาสให้คนพิการได้แสดงถึงความสามารถ ประกอบกับการไม่มีสิ่งที่เอื้ออำนวยประโยชน์ เช่น อาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมสาธารณะและบริการอื่น ๆ สำหรับให้คนพิการสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่างเต็มที่และเสมอภาคเช่นเดียวกับบุคคลอื่น ๆ นอกจากนี้ปัญหาและความต้องการด้านอาชีพ พบว่าคนพิการที่มีความพิการเล็กน้อยและทำสิ่งต่าง ๆ ได้ส่วนใหญ่ต้องการที่จะพึ่งตนเอง ไม่เป็นภาระของครอบครัวและสังคม แต่สังคมยังไม่เปิดโอกาสให้คนพิการได้แสดงความสามารถเท่าที่ควรประกอบกับคนพิการขาดความรู้ ความชำนาญเมื่อเปรียบเทียบกับคนปกติ ทำให้ขาดโอกาสในการมีงานทำ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2547)

จากสภาพปัญหาความต้องการด้านต่าง ๆ ของคนพิการทั้งทางด้านการแพทย์ การศึกษา สังคม และอาชีพที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองเท่าที่ควร จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้คนพิการต้องลุกขึ้นมาต่อสู้เรียกร้องสิทธิ ก็เพื่อต้องการนิยามตนเองว่าเป็นคนที่สามารถทำงานได้และมีคุณค่าเหมือนกับคนทั่วไปในสังคม จนกระทั่งได้เกิดแผนนโยบายทางสังคมไม่ว่าจะเป็นโอกาสทางการศึกษาที่เปิดกว้างให้คนพิการสามารถเรียนร่วมกับคนทั่วไป โอกาสในการรักษาพยาบาลที่ก้าวหน้ามากกว่าในอดีต รวมถึงอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่ทันสมัยที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตให้กับคนพิการ รวมถึงโอกาสในการจ้างงาน โดยที่คนพิการมีสิทธิในการใช้ความรู้ความสามารถในด้านที่ตนเองถนัด เข้าทำงานตามความเหมาะสมในบางหน่วยงานไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมถึงองค์กรต่างๆทางสังคม

แม้ว่าในปัจจุบันการกีดกัน และการเบียดขับคนพิการให้พ้นไปจากโอกาสทางการศึกษา โอกาสในการรักษาพยาบาล รวมถึงโอกาสในการจ้างงานนั้นจะลดลงน้อยลงจากในอดีต แต่นั่นไม่ได้หมายความว่าสังคมนั้นได้มีความจริงจังในการเปิดโอกาสในคนพิการเหล่านี้ได้มีพื้นที่ทางสังคมของตนเองเทียบเท่ากับกับคนทั่วไปได้สักเท่าไร ถึงแม้ว่าคนพิการผู้นั้นจะมีความรู้ความสามารถในวิชาชีพที่ตนเองถนัด หรือผ่านการศึกษาในระดับสูงมาเพียงใดก็ตาม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ศึกษาผลที่เกิดขึ้นหลังจากการช่วยเหลือทางสังคม ที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์และตัวตนของคนพิการ

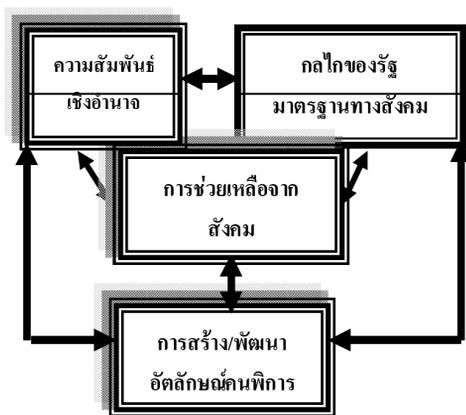
ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาแบบมุ่งเน้นการศึกษาโดยใช้หลักของการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้งกับกระบวนการช่วยเหลือทางสังคมต่อการพัฒนาอัตลักษณ์และตัวตนของคนพิการ ซึ่งเป็นการบูรณาการข้อมูลทั้งทางด้านพฤติกรรมทางสังคม ของคนพิการโดยใช้หลักการของระเบียบวิธีวิจัยแบบ Oral History เพื่อเป็นการศึกษา Life History ภายใต้กระบวนการที่ค้นสร้างสรรค์สังคม ในการบอกเล่าหรือการเล่าเรื่องที่เคยถูกละเลย หรือปฏิเสธไม่ให้มีการกล่าวถึง เพื่อให้ทราบถึง การดำรงชีวิตประจำวันและกระบวนการต่อสู้ในชีวิตประจำวัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การปรากฏตัวของคนพิการ ผู้ที่ได้ถูกจัดว่าเป็นปัญหาสังคมได้ถูกตีตราจากกรอบมาตรฐาน

หลักทางสังคมว่าเป็นกลุ่มคนด้วยความรู้ ความสามารถ เป็นภาระและเป็นที่ยับอายของครอบครัว และสังคม สมควรที่รัฐจะต้องเข้ามาจัดการควบคุมและเปิดโอกาส การให้บทบาทของรัฐต่ออำนาจในการจัดการเรื่องของโอกาสทางสังคมต่อคนพิการ จึงเป็นความทับซ้อนบนความเป็นการเมือง อีกทั้งคนพิการได้มีความพยายามที่จะเคลื่อนไหวทางสังคม โดยเฉพาะในเรื่องของพื้นที่ทางสังคมเพื่อการยอมรับตัวตน ซึ่งมีผลต่อการดำรงชีวิตภายใต้ระบบสังคม วัฒนธรรม และกฎหมายที่ปราศจากการรองรับอย่างเป็นทางการต่อคนพิการ ดังนั้นกลุ่มคนเหล่านี้จึงพยายามที่จะยื่นหยัดต่อสู้เพื่อจะรักษาและแสวงหาพื้นที่ทางสังคมในการแสดงออกในแง่มุมต่างๆ ของชีวิต

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

คือคนพิการที่ได้รับการช่วยเหลือจากสังคม โดยผู้ให้ข้อมูลทุกคนเป็นคนพิการทางร่างกาย สายตา และหูหนวก ซึ่งเป็นคนพิการมาแต่กำเนิด ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษารั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการดังต่อไปนี้

1) การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการในสังเกตโดยการกำหนดวัตถุประสงค์ในการสังเกตไว้ล่วงหน้า ซึ่งในขณะที่ผู้วิจัยจะเข้าไปสู่พื้นที่ในการศึกษา ผู้วิจัยจะศึกษาเกี่ยวกับบริบทสภาพทั่วไปของพื้นที่นั้น คือ ความเป็นอยู่ของคนพิการ ลักษณะของครอบครัว สถานที่ทำงาน กลุ่มเพื่อน รูปแบบการรวมกลุ่มของคนพิการ นอกจากนี้ผู้วิจัยจะเข้าไปสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม คือ การเฝ้าสังเกตพฤติกรรมทางสังคม เช่น การเข้าไปสังเกตการพูดคุยกันภายในกลุ่มคนพิการ และสังเกตลักษณะการใช้ชีวิตร่วมกันของคนพิการกับบุคคลอื่นว่าเป็นอย่างไร มีการทำกิจกรรมอะไรบ้างในแต่ละวัน โดยผู้วิจัยมีแนวทางการสังเกต ประกอบไปด้วย แนวทางการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participant observation) และแนวทางการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2) การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลตามแนวทางการสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นและรวมถึงข้อคำถามที่อาจจะเกิดขึ้นในระหว่างการสังเกต โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview หรือ SSI) ในการสัมภาษณ์ผู้รู้หรือผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญ ส่วนการให้สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายนั้นจะใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) โดยมีแนวทางการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ในขณะที่ทำการศึกษาผู้วิจัยจะปรับแนวทางในการสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้นเสมอ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) การบันทึกเสียงคำสัมภาษณ์/บันทึกภาพ/สนทนากลุ่ม ผู้วิจัยใช้วิธีการบันทึกเสียง บันทึกภาพ เพื่อเป็นการช่วยความจำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์/การสนทนากลุ่ม ทั้งนี้ผู้วิจัยทำการขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลก่อนเสมอ เมื่อได้รับอนุญาตจึงจะทำการบันทึก

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) ผู้วิจัยทำการอ่านข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งฟังเสียงจากการสัมภาษณ์/สนทนากลุ่ม ที่บันทึกมา เพื่อให้เห็นรายละเอียดทั้งหมด เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถหาสาระหลักและหยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็นข้อความรู้หลัก (theme) และรอง ที่ได้จากการประมวลข้อมูลดังที่กล่าวถึง

2) การวิเคราะห์โดยใช้ตาราง (matrix analysis) ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาถูกนำมาจัดกลุ่มข้อมูลโดยใช้ตาราง (matrix) เพื่อให้เห็นความชัดเจน ซึ่งจะทำให้ผู้วิจัยสามารถนำไปใช้ร่วมในการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาที่กล่าวถึงข้างต้น

ข้อจำกัดของการวิจัย

การเก็บข้อมูลในครั้งนี้เป็นเพียงส่วนประกอบหนึ่งของการวิจัยเรื่อง ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนพิการซึ่งปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับคนพิการที่ได้รับการช่วยเหลือจากสังคมนี้ เป็นเพียงเหตุการณ์ เรื่องราวชีวิตของบุคคลกลุ่มหนึ่งเท่านั้น ไม่อาจจะเป็นตัวแทนของคนพิการทั้งหมดในประเทศไทยได้

ผลการวิจัย

ภายใต้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจของสังคมไทย หลายครั้งที่สังคมจัดวางความสัมพันธ์ของคนไว้บนความสามารถในระดับของการยอมรับได้ของสังคม คือ ความรู้ความสามารถบนระบบร่างกายที่

สมบูรณ์ นอกเหนือจากนั้นจัดให้อยู่อีกประเภทอื่นที่มีความแตกต่างออกไป และถูกมองว่า “คนอื่น” ไม่ใช่ “พวกเรา” จะเห็นได้ว่าในหลายครั้งระบบของความหมาย การตีตรา การให้ชื่อใหม่ ได้เบียดขับคนพิการให้ออกห่างไปจากสังคม ด้วยเหตุนี้คนพิการจึงถูกเบียดขับทั้งจากร่างกายที่ไม่ปกติและไม่เหมือนจากคนทั่วไปแล้ว ความรู้ความสามารถของคนพิการยังถูกมองบนความน่าสงสารและความพยายามต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งการยอมรับได้เท่านั้น ซึ่งคนพิการแต่ละคนมีความสามารถและศักยภาพในการแสดงออกซึ่งการยอมรับได้ในระดับที่แตกต่างกัน และในขณะที่คนพิการที่มีความบกพร่องหรือมีความพิการซ้ำซ้อน อีกทั้งยังไม่มีโอกาสได้แสดงซึ่งความรู้ ความสามารถ ยังถูกให้ความสำคัญความว่าเป็นภาระของสังคม ไม่มีอำนาจในการต่อรองที่ชัดเจน ยิ่งเป็นผลให้คนพิการถูกเอารัด เอาเปรียบ ถูกกดขี่ ที่แสดงออกมาในรูปของความรุนแรงในหลายระดับทั้งทางตรงทางสังคมนวัตกรรม และความรุนแรงเชิงโครงสร้าง นั้นไม่เว้นแม้แต่คนพิการที่ได้พยายามแสวงหาตัวตนโดยการพยายามเปิดพื้นที่ทางความรู้ ความสามารถของตนเองให้เท่าเทียมกับคนทั่วไป แต่ทว่าชีวิตของคนพิการที่ได้รับการช่วยเหลือจากสังคมนั้นกลับไม่ได้เป็นไปตามที่คนพิการคาดหวัง

1. ความความรู้ ความสามารถ การสร้างและพัฒนาอัตลักษณ์คนพิการ

นับตั้งแต่องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization: ILO) นั้น ได้มีการประกาศของอนุสัญญาว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพ และช่วยเหลือคนพิการ ไว้ในอนุสัญญาฉบับที่ 159 และข้อแนะฉบับที่ 168 ของ ILO ว่าด้วยการฟื้นฟูด้านการฝึกอาชีพและการจ้างงานคนพิการ พ.ศ.2526 (Vocational Rehabilitation and Employment of Disabled Persons, 1983) ได้คุ้มครองคนพิการในเรื่องการฟื้นฟูอาชีพและการมีงานทำ การส่งเสริมโอกาสการมีงานในตลาดแรงงานเปิด โดยต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานที่เท่าเทียม

กัน และในอนุสัญญาฉบับที่ 159 มีสาระสำคัญว่า ประเทศสมาชิกจะต้องให้ความสำคัญแก่การฟื้นฟูอาชีพ เพื่อช่วยบุคคลดังกล่าวให้อยู่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมต่อไป ประเทศสมาชิกจะต้องดำเนินการและทบทวนนโยบายของประเทศ เกี่ยวกับการฟื้นฟูอาชีพ และการมีงานทำของคนพิการเพื่อประกันว่า มีการฟื้นฟูอาชีพที่เหมาะสมสำหรับคนพิการทุกประเภท และส่งเสริมโอกาสการมีงานทำสำหรับคนพิการ ในตลาดแรงงานเปิด แต่ต้องให้โอกาสแก่คนพิการ และคนงานทั่วไปอย่างเท่าเทียมกัน อย่างไรก็ตามมาตรการที่มุ่งให้เกิดผลต่อโอกาสและการปฏิบัติต่อคนงานพิการ จะต้องไม่ถือว่า เป็นเสมือนการเลือกปฏิบัติต่อคนงานอื่น ๆ องค์การตัวแทนของนายจ้าง และคนงาน ตลอดจนองค์การตัวแทนคนพิการจะต้องมีการปรึกษาหารือเกี่ยวกับการดำเนินการตามนโยบายดังกล่าว กำหนดมาตรการเพื่อส่งเสริมความร่วมมือ และประสานงานระหว่างหน่วยงานเอกชน และของรัฐ ในกิจกรรมการฟื้นฟูอาชีพ เจ้าหน้าที่ผู้ทรงอำนาจ จะต้องกำหนดมาตรการแนะแนวอาชีพ อบรมวิชาชีพ การบรรจุตำแหน่งงานว่าง การมีงานทำ และการบริการที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ให้แก่คนพิการ เพื่อให้มีความมั่นคง และความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ประเทศสมาชิกจะต้องประกันให้มีการอบรม และให้มีผู้แนะนำด้านอบรมฟื้นฟูอาชีพ ตลอดจนมีคณะทำงานที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ซึ่งรับผิดชอบในการแนะแนวอาชีพ การอบรมวิชาชีพ การบรรจุตำแหน่งงานว่างและการมีงานทำของคนพิการ อีกทั้งยังมีข้อแนะนำฉบับที่ 168 ของ ILO ว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ปี พ.ศ.2498 กล่าวไว้ว่า “คำว่า การฟื้นฟูสมรรถภาพ ถือเป็นปัญหาประการหนึ่งของชุมชน อันเป็นปัญหาที่ทำลายต่อความเชื่อวิชาชีพพิเศษ และเกี่ยวข้องกับระบบต่าง ๆ และการบริการหลายด้าน อันได้แก่ ด้านการแพทย์ ด้านสังคม ด้านการศึกษา และด้านอาชีพ” นอกจากนี้องค์การสหประชาชาติ และองค์การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการระหว่างประเทศ

ได้เข้ามามีบทบาทต่อบุคคลโดยเริ่มตั้งแต่ การประกาศปฏิญญาสากลแห่งสิทธิมนุษยชน และได้มีการประชุมร่วมกันระหว่างนานาชาติ จนกระทั่งเมื่อการประชุมวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2518 ได้ประกาศสิทธิของคนพิการไว้ว่า (กระทรวงการพัฒนาลังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2547)

- 1) บุคคลพิการ หมายถึง บุคคลที่ไม่สามารถดูแลตัวเองได้ทั้งหมดหรือบางส่วนที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตอยู่อย่างปกติ หรือการใช้ชีวิตในสังคม อันมีผลมาจากความบกพร่องทางกายหรือจิตใจ ไม่ว่าจะเป็มาแต่กำเนิดหรือไม่ก็ตาม
- 2) บุคคลพิการจะรับประโยชน์จากสิทธิทั้งหมดที่กล่าวในคำประกาศนี้ สิทธิเหล่านี้จะให้กับบุคคลพิการทุกคน โดยปราศจากข้อยกเว้นใด ๆ ทั้งสิ้น และปราศจากความแตกต่างหรือการเลือกที่รักมักที่ชังในเรื่องเชื้อชาติ ผิวพรรณ เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองสัญชาติหรือสังคมที่กำเนิดหรือสถานะอื่นๆ ของคนพิการผู้นั้น หรือของครอบครัวของเขา
- 3) บุคคลพิการมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับนับถือในฐานะเป็นมนุษย์ผู้มีเกียรติ บุคคลพิการไม่ว่าจะมีมูลเหตุมาจากอะไร ลักษณะ และความพิการนั้น มากน้อยเพียงใดก็ตาม ย่อมได้รับสิทธิพื้นฐานในฐานะเป็นพลเมืองทัดเทียมกับบุคคลอื่น ๆ ที่มีอายุเท่ากัน ซึ่งมีสิทธิที่จะดำเนินชีวิตอย่างคนปกติและสมบูรณ์มากเท่าที่จะเป็นไปได้
- 4) บุคคลพิการมีสิทธิในฐานะพลเมือง และมีสิทธิทางการเมืองเช่นเดียวกับบุคคลปกติอื่นๆ ยกเว้นแต่ย่อหน้าที่ 7 ของคำประกาศสิทธิของคนปัญญาอ่อน ซึ่งมีข้อจำกัดบางประการหรือข้อระงับสิทธิของคนปัญญาอ่อน
- 5) บุคคลพิการมีสิทธิสมควรที่จะได้รับการสนับสนุนให้พวกเขาสามารถพึ่งตนเองได้มากเท่าที่จะเป็นไปได้
- 6) บุคคลพิการมีสิทธิที่จะได้รับการบำบัดรักษา ทั้งทางการแพทย์ ทางจิต และกายภาพบำบัด ซึ่งรวมถึงการใช้วิธีวะเทียมด้วย การฟื้นฟูทางการแพทย์ และทางการศึกษา การฝึกอาชีพ การฟื้นฟูสมรรถภาพ การใช้ความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา และให้บริการอื่นๆ ซึ่งจะทำให้บุคคลพิการสามารถ

พัฒนาความสามารถและความชำนาญของเขาให้ถึงที่สุด เพื่อที่จะทำให้เขาเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้อย่างสมบูรณ์ หรือได้กลับเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของสังคมอีกครั้งหนึ่ง 7) บุคคลพิการมีสิทธิที่จะได้รับหลักประกันทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้พวกเขาสิทธิตามความสามารถที่จะได้รับสวัสดิการในการทำงาน หรือได้รับประโยชน์จากผลผลิตและรายได้จากอาชีพ และเข้ามีส่วนร่วมในสหพันธกรรมกรต่าง ๆ 8) บุคคลพิการสมควรได้รับสิทธิพิจารณาความต้องการพิเศษ ในการวางแผนทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับต่างๆ 9) บุคคลพิการมีสิทธิที่จะอยู่อาศัยกับครอบครัว หรือพ่อแม่ผู้อุปถัมภ์และเข้ามีส่วนร่วมในสังคมร่วมในกิจกรรมสร้างสรรค์และนันทนาการต่างๆ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับที่อยู่อาศัย บุคคลพิการไม่ควรได้รับการปฏิบัติแตกต่างไปจากบุคคลอื่นๆ ยกเว้นแต่ที่จำเป็นสำหรับสถานะของบุคคลนั้นๆ หรือเพื่อการแก้ไขสภาพที่บุคคลนั้นๆ จำเป็นต้องได้รับ ถ้าบุคคลจำเป็นต้องอยู่ในสภาพที่พิเศษ สิ่งแวดล้อมและสภาพความเป็นอยู่ในที่นั้น ควรจะมีมิติซัดเท่าที่จะเป็นไปได้ เช่นเดียวกับการดำรงชีวิตปกติของบุคคลทั่วไปผู้มีอายุเท่ากันกับเขาและเธอผู้นั้น 10) บุคคลพิการจะถูกปกป้องจากการแสวงหาประโยชน์ส่วนตัวจากกฎเกณฑ์ข้อบังคับทั้งหลาย อันเนื่อง มาจากการเลือกที่รักมักที่ชัง การถูกกีดกัน การกระทำทารุณ หรือการถูกเหยียดหยาม 11) บุคคลพิการสามารถได้รับประโยชน์จากความช่วยเหลือตามกฎหมายที่บัญญัติไว้เมื่อความช่วยเหลือนั้น ไม่ขัดกับการพิทักษ์สิทธิส่วนบุคคล และทรัพย์สินถ้าที่การพิจารณาคดีตามขบวนการยุติธรรมฟ้องร้องเขา การพิจารณาคดีนั้น ๆ จำเป็นต้องคำนึงสภาพความพิการทางร่างกายและจิตใจประกอบด้วย 12) เรื่องใด ๆ ก็ตามที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของคนพิการ ควรจะปรึกษากับองค์กรต่างๆ ของบุคคลพิการ และ 13) บุคคลพิการ ครอบครัว และชุมชน จะได้รับการบอกกล่าวโดยสื่อต่าง ๆ ถึงสิทธิของบุคคลพิการตามประกาศนี้

สมัย เป็นคนพิการอีกบุคคลหนึ่งที่ได้รับการฟื้นฟูทางการแพทย์ และได้รับโอกาสทางสังคมทั้งในด้านของการศึกษา และการจ้างงาน สมัยได้เล่าฟังว่าการเปลี่ยนแปลงชีวิตภายหลังจากที่สมัยได้รับการช่วยเหลือทางการแพทย์ในการใส่ขาเทียมที่ขาด้านขวา ที่พิการมาตั้งแต่กำเนิด ซึ่งทำให้สมัยนั้นสามารถที่จะเดินได้โดยปราศจากเครื่องมือในการช่วยเหลือ แต่สมัยก็ต้องแลกมาจากการเป็นหนัก่อนโตที่ได้หยิบยืมมาจากญาติเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการทำขาเทียมที่ทันสมัยนี้ แต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่าชีวิตของสมัยที่มีร่างกายดูดีขึ้นจะส่งผลให้คุณภาพในภาพรวมของสมัยดูดีขึ้นไปด้วย เมื่อสิบปีที่ผ่านมาสสมัยได้เล่าให้ฟังว่า สมัยสอบเอ็นทรานเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยของรัฐได้ ซึ่งทำให้สมัยและครอบครัวดีใจอย่างมาก แต่ร่างกายที่สมัยเป็นตอนนั้น การมีขาเพียงข้างเดียวทำให้เกิดปัญหาในการเรียน ความสามารถในการเดินขึ้นเรียนในชั้นสี่ของศึกษาศาสตร์ส่งผลอย่างมากในความยากลำบากของสมัย และนั่นหมายถึงการเป็นภาระของเพื่อนร่วมชั้นเรียน และสมัยต้องกลายเป็นคดีความขัดแย้งของอาจารย์ในขณะบางคนที่ต้องการช่วยเหลือสมัยโดยความพยายามต้องการย้ายห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ลงมาที่ชั้นหนึ่ง นั่นหมายถึงความยุ่งยากในการย้ายเครื่องมือและอุปกรณ์การทดลอง ในที่สุดผลสรุปสุดท้ายคือไม่ต้องย้ายห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ แต่ได้มีการเกลี้ยกล่อมให้สมัยนั้นย้ายสาขาในการเรียนแทน เพื่อนร่วมชั้นเรียนที่สมัยไวใจได้ก็เปลี่ยนไป จากที่เคยให้ความช่วยเหลือมาตลอดการเรียนปีหนึ่ง พอเข้าปีที่สองเพื่อนก็รู้สึกเบื่อที่จะต้องคอยรับใช้ ด้วยเหตุนี้สมัยจึงจำใจยอมรับสภาพด้วยการย้ายสาขามาเรียนบัญชีแทน จากเด็กสายวิทย์ต้องมาเรียนสายศิลป์ นั่นคือความไม่ถนัด แต่เป็นหนทางเดียวที่คนพิการอย่างสมัยจะทำได้

...ตกใจเหมือนกันครับที่อาจารย์และเพื่อนบอกให้เปลี่ยนสายเรียน เพราะว่าเรียนวิทย์ไปก็ไม่รุ่ง ต่อไปมีการทำแล็บตอนกลางคืน ใครจะมาคอย

รับส่ง และพาขึ้นตึกเรียน หากเปลี่ยนมาเรียนบัญชี ก็ไม่ต้องยุ่งยากทำการทดลอง ...รู้สึกน้อยใจครับ เพราะเราชอบเรียนคำนวณอย่างมาก... จำได้ว่าตอนที่เรียนมัธยม ครูได้บอกไว้เลยว่าเขาไม่คิดกัน คนพิการเข้าเรียนมหาลัย ก็จริงครับ เขาไม่คิดกันให้เข้าเรียน แต่พอมาเรียนแล้วเขาก็มีเหตุผลให้เราไม่สามารถเรียนได้ อย่างที่ผมเจอกับตนเองนี้ครับ... (สมัย คนพิการวัย 32 ปี)

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับสมัยเป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนให้เห็นว่าการช่วยเหลือจากสังคมที่มีต่อคนพิการนั้น ยังไม่ได้รับความเอาใจใส่หรือมีความจริงใจอย่างแท้จริง แม้ว่าการศึกษาจะเป็นรากฐานสำคัญของชีวิตและกระทรวงศึกษาธิการได้มีแนวทางการปฏิบัติต่อคนพิการให้สามารถเรียนร่วมกับบุคคลปกติได้ แต่ในบางสาขาทางการเรียนคนพิการก็ไม่สามารถที่จะเข้าร่วมเรียนได้อย่างปกติ แม้ว่าความรู้ความสามารถทางสมองจะเต็มที แต่เงื่อนไขความสมบูรณ์ทางร่างกายที่ดูเหมือนจะเป็นอุปสรรคทางการเรียนและต้องกลายเป็นภาระให้กับครอบครัว เสมือนกับว่าได้เบียดขับคนพิการอย่างสมัยให้รู้ตัวเองดีว่าตนเองควรจะอยู่ในพื้นที่แบบใดจึงจะเหมาะสม นอกเหนือจากสถานการณ์ด้านการศึกษาที่ไม่เท่าเทียมแล้ว พื้นที่ในการทำงานก็ไม่ได้สดใสอย่างที่คนพิการต้องการ

เอกเป็นคนพิการซ้ำซ้อน เหตุการณ์อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นในวัยเด็กทำให้เอกต้องได้รับการผ่าตัดสมอง นั้นส่งผลให้ร่างกายของเอกเปลี่ยนไป เอกเปรียบเสมือนคนพิการครึ่งซีก ร่างกายด้านซ้ายจะมีลักษณะที่เล็กลีบและไร้เรียวแรงทั้งแขนและขาอีกทั้งตาข้างซ้ายของเอกบอดสนิท ร่างกายของเอกใช้ได้เพียงซีกขวาเท่านั้น แต่เอกโชคดีที่เกิดมาในตระกูลที่ร่ำรวย ความสามารถทางการแพทย์สามารถยื้อชีวิตเอกจากวัยเด็กไว้ได้ แต่ไม่ได้ช่วยให้สภาพจิตใจของเอกดีขึ้นมา บ่อยครั้งที่เอกคิดน้อยใจและอยากจะทำชีวิตของตนเอง ซ้ำยังนึกน้อยใจที่พ่อกับแม่ยื้อชีวิตตนเองไว้ น่าจะปล่อยให้

ตายไปตั้งแต่เกิดอุบัติเหตุ ถึงอย่างไรก็ตาม เอกถูกเอาใจใส่อย่างดีจากครอบครัว ถูกตามใจมาตลอด ชีวิต และเอกก็ไม่ได้ทำให้ครอบครัวผิดหวัง เอกตั้งใจเรียนหนังสือจนสามารถคว้าปริญญาโทจากมหาวิทยาลัยมีชื่อเสียงระดับชาติมาถึงสองสาขา โดยเอกเข้าใจเสมอว่าจะได้รับการยอมรับในความรู้ความสามารถของตนเอง

ความภาคภูมิใจของเอกค่อยๆหมดลงไป ตั้งแต่เริ่มทำวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท เพื่อนร่วมชั้นเรียนมองว่าเอกจ้งคนอื่นทำวิจัยให้ และไม่เชื่อว่าคนอย่างเอกจะสามารถทำวิทยานิพนธ์ด้วยตนเองได้ นอกจากนี้บ่อยครั้งที่เอกมักจะถูกเพื่อนหญิงหลอกให้รักและทุ่มเท สุดท้ายก็ทิ้งเอกไปทุกคน แม้ในครอบครัวของเอกจะไม่ได้ว่าอะไร แต่เอกก็นึกน้อยใจในโชคชะตาของตนเอง จนกระทั่งเอกกัดฟันเรียนปริญญาโทจบ เอกก็ได้รับการคัดเลือกเข้าทำงานในหน่วยรัฐวิสาหกิจ มีเงินเดือนระดับสูง แต่ทุกคนมองว่าเป็นเพราะเส้นสายของผู้เป็นพ่อที่ดำรงตำแหน่งบริหารหน่วยงานนี้ ซึ่งมีอำนาจเด็ดขาดในการบรรจุแต่งตั้งพนักงาน ดังนั้นการทำงานของเอกจึงเป็นงานง่ายๆ เช่น การถ่ายเอกสาร การพิมพ์งาน การตอบจดหมาย ซึ่งไม่ได้เปิดโอกาสให้เอกได้แสดงความรู้ความสามารถแต่อย่างใด

...ตั้งแต่เด็กมาก็ไม่มีใครเชื่อว่าเรียนหนังสือได้ด้วยตนเอง มีแต่คนว่าพ่อแม่ทำการบ้านให้ จนกระทั่งเรียนปริญญาโทเขาก็หาว่าเราจ้งทำวิทยานิพนธ์ รู้สึกน้อยใจมาก แม้แต่อาจารย์ที่ปรึกษาก็ไม่เชื่อว่าเราทำเอง จนกระทั่งเรียนจบ คนเขาก็ไม่เชื่อว่าสอบเข้าทำงานได้ด้วยตนเอง เขาเข้าใจว่าพ่อเป็นคนเอาเราเข้าทำงานเพราะพ่อเป็นผู้บริหารที่นี่ เราเองก็อยากจะทำหน้าที่อื่น แต่พ่อไม่ยอมเพราะเราเองไปไหนมาไหนคนเดียวไม่ได้ ต้องมาทำงานและกลับบ้านพร้อมพ่อ หลายคนก็มองว่าเราเป็นภาระของครอบครัวที่ต้องคอยรับส่งเหมือนเด็กอนุบาล ... เรื่องความรักไม่ต้องถามหา ผู้หญิงทุกคนที่เข้ามาหวังเพียงอย่างเดียวคือเงินเท่านั้น ... ซ้ำร้ายเขายังมีแฟนของเขาที่คอยส่ง

ผู้หญิงมาขอเงินเราเพื่อไปบำรุงความสุขให้แก่มัน และกัน พอเราจับได้เขาก็บอกว่าจะให้เขารักกับ คนพิการถูกหั่นนะเธอ ไม่มีทาง...เรารู้สึกเสียใจ มาก ..ยิ่งคำพูดของคนทำงานด้วยกันที่บอกว่า ..หากเราไม่ได้เกิดมาเป็นลูกคนรวย ป่านี่คงเดิน ตาบอดขายล็อตเตอรี่ข้างถนนไปแล้ว..ต่อให้เรียนมา สูงแค่ไหนก็ได้เท่านี้ละ...พอเกษียณไปแล้วจะรู้สึก... (เอก คนพิการวัย 33 ปี)

ปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นกับสมัย และเอานั้น เป็นเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้น กับคนพิการที่ได้รับการช่วยเหลือจากสังคมไม่ว่า จะเป็นด้านการศึกษา การทำงาน และการใช้ชีวิต แม้ว่าสังคมจะพยายามเปลี่ยนทัศนคติในการมอง คนพิการว่ามีความรู้ ความสามารถ เทียบเท่ากับคน ปกติทั่วไป แต่ในสถานการณ์จริงในการใช้ชีวิตกลับ ไม่ได้เป็นเช่นนั้น คนพิการยังถูกมองอย่างเหยียด หยาม และหากคนพิการคนใดมีความสามารถที่โดดเด่นขึ้นมา ก็ไม่ได้หมายความว่า จะได้รับการยอมรับ แต่ตรงกันข้ามกลับถูกสกัดกั้นไม่ให้เกินหน้าเกินตา คนปกติทั่วไป แต่ถึงอย่างไรก็ตามคนพิการก็ไม่ได้ ถูกทำให้เป็นชายขอบจากสังคมเสมอไป การได้รับ โอกาสจากสังคมส่งผลให้คนพิการบางคนสามารถ ที่จะสร้างอาชีพ สร้างรายได้ด้วยตนเอง แม้ว่าจะ ไม่ได้เข้าสู่ระบบของการทำงานในพื้นที่ของหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน หรือแม้แต่คนพิการผู้ที่ไม่ได้ มีการศึกษาที่สูงหรือมีศักยภาพทางสมองมากมาย เพียงใด คนพิการก็สามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้ ด้วยตนเองอย่างมีความสุข และยังเป็นสิ่งที่พึงให้กับ สมาชิกในครอบครัวที่ร่างกายที่ปกติอีกด้วย

2. การต่อสู้และต่อรองกับความ สัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคม

จากประสบการณ์ทางชีวิตของคนพิการที่ ได้กล่าวมานั้น สะท้อนให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียม ทางสังคมในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงภายหลังจาก ที่คนพิการได้รับโอกาสทางการศึกษาและการจ้าง งานแล้ว คนพิการยังต้องเผชิญกับข้อจำกัด แม้ว่า คนพิการจะสามารถเรียนรู้ หรือสร้างความสามารถ

ให้กับตนเองก็ตาม แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า การ เปลี่ยนแปลงนั้นจะช่วยให้คุณภาพชีวิตของคน พิการดีขึ้นกว่าตอนที่ยังไม่เปลี่ยนแปลง ทั้งนี้อาจ เป็นเพราะในสังคมไทยยังมีวัฒนธรรมและ ความ เชื่อของความไร้ขีดจำกัดด้านความสามารถของคน พิการนั่นเอง

จากการศึกษาชีวิตและเรื่องเล่าที่เกิดขึ้น จริงกับคนพิการเหล่านี้ สามารถสะท้อนได้ว่าคน พิการนั้นยังประสบกับการเป็นอยู่ที่ไร้ตัวตน ไร้ อัตลักษณ์ ไร้การยอมรับจากสังคม ซ้ำยังส่งผลให้ คนพิการถูกทำให้เป็นชายขอบจากความสัมพันธ์ เชิงอำนาจในสังคม แต่ก็ไม่ใช่ว่าคนพิการนั้นจะ ยอมจำนนต่อชีวิต นั่นคือยังมีคนพิการส่วนหนึ่ง ที่พยายามต่อสู้ โดยคนพิการเหล่านี้ได้พยายาม เปิดพื้นที่ทางสังคมให้กับตนเอง สมพงษ์เป็นอีก ปรากฏการณ์หนึ่งของคนพิการที่ได้สะท้อนให้เห็น ว่าความรู้ ความสามารถของคนพิการไม่จำเป็น ต้องใช้ไปปริญญาเป็นตัวชี้วัด แม้ว่าสมพงษ์จะมี การศึกษาเพียงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมี ร่างกายที่พิการขาทั้งสองข้าง นั่นก็ไม่ใช่อุปสรรค ในการใช้ชีวิต สมพงษ์มีครอบครัวที่อบอุ่นและมีราย ได้ที่มั่นคง และนอกจากนี้สมพงษ์ยังมีกิจการของ ตนเองที่มีลูกจ้างเป็นคนปกติอีกด้วย

สมพงษ์เป็นโพลีโอ ขาทั้งสองข้างลีบ ทำให้ไม่สามารถที่จะเดินไปไหนมาไหนได้ ตั้งแต่ เด็กสมพงษ์อาศัยรถเข็นที่ได้รับบริจาคมาจากผู้ ใจดีเป็นพาหนะในการพาสมพงษ์เดินทางไปเรียน หนังสือ สมพงษ์จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ตอนต้น จากนั้นสมพงษ์ได้มีโอกาสไปช่วยงานที่ ร้านซ่อมมอเตอร์ไซค์ของลุง และนั่นเป็นจุดเปลี่ยน ชีวิตของสมพงษ์ โดยสมพงษ์พยายามเก็บเงินก้อน เพื่อใช้เป็นทุนของตนเองในการเปิดร้านรับซ่อม มอเตอร์ไซค์ และได้กลับมาเปิดร้านในหมู่บ้านของ ตน จากกิจการเล็กๆเพียงรับปะยาง เดิมลมยาง สมพงษ์ก็ขยายกิจการเป็นการต่อเติมและแต่งรถ มอเตอร์ไซค์ให้กับวัยรุ่นในหมู่บ้าน สมพงษ์อาศัย กำไรจากการขายอุปกรณ์แต่งรถ และนั่นหมายถึง

ความเจริญของร้านรับซ่อมจักรยานทั้งสมพงษ์ต้องประกาศรับสมัครลูกจ้างในร้าน และมีเด็กหนุ่มร่างกายแข็งแรงหลายคนมาสมัครทำงาน สมพงษ์มีครอบครัวที่อบอุ่น และยังเป็นหัวหน้าครอบครัวในการส่งเสียน้องชายน้องสาวให้เข้าเรียนระดับปริญญาได้

...ทุกวันนี้รายได้ดีมากครับ ได้ขยายร้านเพิ่มและมีลูกน้องสิบกว่าคนแล้ว ดีใจที่ได้เป็นเสาหลักของครอบครัวและส่งเสียน้องเรียนหนังสือทุกคน แม้ว่าร่างกายเราจะพิการแต่เราก็สามารถทำงานได้ นอกจากนี้เรายังได้ช่วยเหลือเด็กวัยรุ่นในหมู่บ้านให้มีงานทำ และไม่ต้องไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ลูกน้องสองสามคน ก็ได้วิชาจากร้านเราไป และได้ไปเปิดร้านเป็นของตนเอง หากเขาไม่มีทุนและไม่มีของ เขาก็มาหยิบยืมที่ร้านเรา เราก็ไม่ได้ว่าอย่างไร ก็ช่วยเหลือกันไปครับ...(สมพงษ์ คนพิการวัย 44 ปี)

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับสมพงษ์เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าคนพิการนั้นไม่จำเป็นที่จะต้องถูกเบียดขับจากสังคมเสมอไป ในบางพื้นที่บางสถานการณ์คนพิการได้รับการยอมรับในความรู้ความสามารถ คนพิการสามารถดำรงชีพอยู่ได้ด้วยตนเองโดยปราศจากการช่วยเหลือจากภาครัฐ หากแต่คนพิการคนนั้นไม่ยอมแพ้และสามารถเอาชนะโชคชะตาและอุปสรรคทางร่างกายของตนเองได้ ดังเช่นชีวิตของสมพงษ์ที่เขาเชื่อเสมอว่า “ร่างกายเท่านั้นที่อ่อนแอ ที่จิตใจของเขาเข้มแข็งเสมอ”

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

การใช้ชีวิตท่ามกลางสังคมที่ยังมีวัฒนธรรมของความเชื่อที่ไม่สามารถยอมรับคนพิการได้ทุกมิติของชีวิต ช้ำยังมีความเชื่อว่าการให้โอกาสคนพิการนั้นเป็นเพียงเพราะความสงสาร และเป็นเพียงการให้โอกาสตามกฎหมายเท่านั้น โดยไม่สนใจว่าคุณภาพชีวิตของคนพิการจะดีขึ้นหรือไม่ก็ตาม นั้นหมายถึงในสถานการณ์ปัจจุบัน

คนพิการยังถูกเบียดขับให้ต้องตกอยู่ในสภาวะของความเปราะบาง นอกจากสิทธิทางกฎหมายแล้ว คนพิการยังต้องตกอยู่ในสภาวะของการเบียดขับทางด้านความเชื่อ จารีต ประเพณี อีกทั้งยังต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจของมายาคติในสังคม

คนพิการแม้ว่าจะได้รับโอกาสจากสังคม แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าคนพิการจะมีสิทธิ์เหมือนกับคนทั่วไปได้ ดังHabermas (1987) มองว่ารูปแบบใหม่ของการให้ความช่วยเหลือคนพิการ จะเป็นการใช้อำนาจครอบงำ เป็นการสร้างพื้นที่ใหม่ภายใต้การควบคุมของรัฐ เป็นการแทรกแซงการออกกฎหมาย กระบวนการปกครอง สวัสดิการทางสังคม การวินิจฉัยโรค และผลประโยชน์ทางธุรกิจ รัฐได้กำหนดให้ผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์เป็นผู้มีบทบาทหน้าที่ในการตัดสินใจให้เงินและช่วยเหลือสวัสดิการต่อผู้พิการ ทำให้เกิดประเด็นปัญหาเรื่องความไม่เท่าเทียมและไม่เที่ยงธรรม นั่นคือผู้ที่สมควรได้รับการช่วยเหลือ ไม่ได้รับ ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นตามมาว่าคนพิการเช่นไร ระดับใดที่สมควรได้รับการช่วยเหลือ และการช่วยเหลือนั้นได้เกิดขึ้นจากความบริสุทธิ์ใจหรือคนพิการเป็นเพียงพื้นที่ของการแสวงหาผลประโยชน์เท่านั้น นอกจากนี้คนพิการยังถูกมองจากแนวคิดของความเบี่ยงเบนถึงความไม่เป็นปกติและไม่เป็นปกติ สอดคล้องกับที่ Solomons and Back (1996) ที่มองว่า แนวคิดเกี่ยวกับกายภาพ จิตวิทยา และความแตกต่างด้านวัฒนธรรม การชีวิตค่าทางร่างกายมีมีความสัมพันธ์กับบรรทัดฐานทางชีวภาพได้กลายมาเป็นกลไกเบื้องต้นที่ผ่านเข้าไปยังบรรทัดฐานทางสังคม นั่นคือ โดยสรุปแล้วมุมมองต่อคนพิการนั้นเป็นมิติทางวัฒนธรรม จากสถานการณ์ชีวิตของคนพิการที่ได้กล่าวมาทำให้เชื่อว่า แท้จริงแล้วมุมมองต่อคนพิการเป็นความรู้สึกจากบุคคลในครอบครัว ชุมชน สังคม องค์กร และภาครัฐ ว่ามีความเชื่ออย่างไรต่อคนพิการ และสามารถสร้างความสัมพันธ์และแสดงออกซึ่งบทบาทอย่างไรต่อคนพิการ หากการแสดงออกของสิ่งแวดล้อมนี้มีความเหมาะสมและ

สร้างโอกาสให้กับพิการด้วยความบริสุทธิ์ใจอย่างแท้จริง ก็ไม่จำเป็นจะต้องมีกฎหมายใด ๆ รองรับสิทธิให้กับคนพิการ หากสังคมสามารถเปลี่ยนทัศนคติได้ว่าคนพิการก็คือคนทั่วไปในสังคม ก็จะทำให้คนพิการมีคุณภาพชีวิตที่เทียบเท่ากับคนทั่วไป หรือหากสังคมไม่สามารถเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อคนพิการได้ คนพิการเองก็ต้องสร้างพื้นที่ทางสังคมของตนเองให้เป็นที่ประจักษ์ว่าคนพิการเองก็สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยตนเองอย่างอิสระโดยไม่ได้เป็นภาระให้กับสังคม และยืนยั้นในสภาพและอัตลักษณ์ของตนเองได้อย่างมั่นใจ ก็จะทำให้คนพิการสามารถมีชีวิตได้อย่างมีความสุข

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาทำให้พบกระบวนการสร้างพื้นที่ทางสังคมของคนพิการ ซึ่งสามารถนำมาใช้เพื่อศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนพิการ ทำให้สามารถมองการศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการใช้ชีวิตในประจำวัน การรวมกลุ่มโดยการใช้อัตลักษณ์ร่วมกันที่เหมือนกัน การสร้างเครือข่าย การสร้างชุมชน ที่มีความแตกต่างและมีความหลากหลายตามรูปแบบลักษณะของความพิการ จะทำให้ทราบถึงรูปแบบของการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนพิการมีความแตกต่างกัน ไปตามประเภทของความพิการ และทำให้ทราบถึงเป้าหมายที่ชัดเจนของการเคลื่อนไหวนั้น รวมไปถึงการทราบทิศทางของการต่อสู้และต่อรองอย่างมีจุดหมาย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2546). *รอบรู้เรื่องคนพิการ*. กรุงเทพมหานคร : เทพพิญวานิสัย.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2547). *รายงานสถานการณ์ทางสังคมความก้าวหน้าการพัฒนา “คนพิการ” 2547*. มปท.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2548). *การศึกษาและพัฒนาดัชนีชี้วัดมาตรฐานความมั่นคงของมนุษย์*. กรุงเทพมหานคร : สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- สมพงษ์ กิจกำจร. (15 กันยายน 2552). คนพิการ. ผู้ให้สัมภาษณ์. วิชัย จันทร์บุญ. ผู้สัมภาษณ์.
- สมัย ต่อสกุล. (22 กันยายน 2552). คนพิการ. ผู้ให้สัมภาษณ์. วิชัย จันทร์บุญ. ผู้สัมภาษณ์.
- เอก ทัดมาลา. (5 ตุลาคม 2552). ผู้พิการ. ผู้ให้สัมภาษณ์. วิชัย จันทร์บุญ. ผู้สัมภาษณ์.สัมภาษณ์.
- Habermas, J, (1987). *The theory of communicative competence : Vol.2. Life world and system*. Boston : Beacon.
- Solomos, J., & Black, L.(1996). *Racism and society*. New York : St. Martin's Press.